

**Fəzail
İsmayıl
Böyükkişi**

(əvvəli ötən sayımızda)

Mən də Vidadi müəllimlə o söhbətimdə ana nəslimizə hasr etdiyim "O gedən oldu" poemam haqqında (yəni repressiya illərində ana nəslindən gedənlərin qayıdmamasından) danışdım.

On ildən çox olardı ki, Vidadi müəllimlə görüşürdüm. Bunun da səbəbi onun əl və ev telefonunu itirməyim idi. Nəhayət, 2019-cu ildə Vidadi müəllimin evtelefonunu tapdım. Vidadi müəllimin şəfqət bacası Şəlalə xanımla danışdım. Vidadi müəllimin köhnə qələm dostu olduğumu və onunla görüşmək istədiyimi dedim. Şəlalə xanım mənə dedi ki, Vidadi müəllim yıxılıb, aşağı ətrafında sınığı var. İnşallah sağaldıqdan sonra qəlib Vidadi müəllimi ziyarət edərsiniz. Arada bir Şəlalə xanımın köməkliyi ilə Vidadi müəllimlə telefonla danışdım. 2019-2022-ci ilin əvvəllərinə qədər korona pandemiyası olduğuna görə Vidadi müəllimlə görüşə bilmədim və onunla yalnız telefon vasitəsilə əlaqə saxlaya bildim. Nəhayət, 2022-ci ilin iyul ayının 15-də Şəlalə xanımın köməyi ilə Vidadi Babanlı ilə evində görüşdüm. Xeyli söhbət etdik. Yuxarıda dediyim kimi, o mənə bu yaxınlarda nəşr etdirdiyi "Sabaha ismaric" kitabını hədiyyə etdi.

Vidadi Babanlı dörd il ərzində (səhətində olan ciddi naratlığa görə) qələmə aldığı "Sabaha ismaric" romanı mənə olduqca dost-doğma gəldiyindən onu dənə-dənə oxumaqdan doymadım. Ona görə də "Sabaha ismaric" romanı barədə öz ürək sözlərimi və təşəkkürümü (daha doğrusu təəssüratlarımı) onun müəllifi 96 yaşlı ədəbiyyatımızın ağsaqqalı, canlı klassiki olduğunu hələ "Vicdan susanda" romanı ilə əlli il bundan əvvəl təsdiq edilən böyük şairimiz, nasırıımız, dramaturqumuz,

tərcüməçimiz, senaristimiz Vidadi Babanlıya (səmimi olaraq etiraf edirəm ki, mən ədəbi tədqiqatçı deyiləm) bildirirəm. Onu da deyim ki, "Sabaha ismaric" romanına ön sözü ədəbiyyat tədqiqatçımız Nizami Cəfərov yazıb.

O, görkəmli şairimiz, nasırıımız, dramaturqumuz Vidadi Babanlı "Sabaha ismaric" romanını, "Vicdan susanda" romanı kimi oxucuların böyük marağına səbəb olan ilahi qüdrətlə qələmə alınan bir sənət əsəri kimi qiymətləndirir. Nizami Cəfərov "Vicdan susanda" və "Sabaha ismaric" romanları barədə öz fikirlərini belə ümumiləşdirir:

Ədəbi, ədəbi sənət incisi...

"Yazıçının "Vicdan susanda" romanı yalnız müəllifinə deyil, bütövlükdə onun mənsub olduğu ədəbiyyata böyük şöhrət qazandırdı, Vidadi Babanlı "Sabaha ismaric" romanı ilk növbədə öz tematikası (və vətənpərvər, təcürbəli qələm adamının ideya-estetik təəssüratları baxımından ciddi maraq doğurmaya bilməz). "Sabaha ismaric" romanına yazdığı "Ön sözü" Nizami Cəfərov belə tamamlayır: "Əlbəttə, qiymətli bir əbədi hadisə olaraq "Sabaha ismaric" romanını fərqləndirən bir əlamət də odur ki, doxsanın arxasını yerə vurub yüzə doğru inamla addımlayan yazıçı bu romanı əlinə qələm alıb yazmamış, dahi sələfi Dədə Qorqud kimi sənədən demişdir.

Bəlkə də, ona görədir ki, romanda Dədə Qorqud boylarının ruhu, bəy arənlərin sarsılmaz ruhu var". Bəli, bu roman da Dədə Qorqud boylarının, həm də Qoç Koroqlu boylarının sarsılmaz ruhu var. Bunu Vidadi Babanlı bütün əsərləri (o cümlədən "Hoydu, dəlilərim hoydu" və digər kitablarında) təsdiq edir. "Sözün qeybdən gəldiyinə söz yoxdur" fikrinə inanan böyük Füzulimiz kimi – Vidadi müəllim də "Sabaha ismaric" romanında "Sözün qeybdən gəldiyinə söz yoxdur" fikrinə inanan qüdrətli sənətkarımızdır. O, buna görə də bu qüdrətli fikir-

lərini qələmə almaqda ona kömək göstərənlərə (qızı Leyli xanıma, gəlini Tomris xanıma və ona baxan tibb bacısı Şəlalə xanıma) öz adından və oxucuları adından dərin təşəkkür bildirməklə bahəm bu ölməz sənət əsərinin ekranlaşması, bu əsər əsasında kino çəkilməsi istəyini də sevimli oxucularından gizlətmir.

Mənə elə gəlir ki, bütün böyük sənətkarlar kimi Vidadi Babanlı da öz əsərlərini həm ömrünün məzmunu, həm də vicdanın səsi kimi qələmə alır. Bu mənada onun "Vicdan susanda" romanının qəhrəmanı Vüqarla, "Sabaha ismaric" romanının qəhrəmanı Əziz Əzimli elə alicənab, haqqı nahəqqa verməyən Babanlının

maric" romanında öz əksini tapıb. "Sabaha ismaric" romanı Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsində təhsul alan üç tələbənin: Bilal Buynuzlunun, Hətəm Həcətın, Həmid Həlimin iti qələmli jurnalist olmaq istəyinin təsviri ilə başlayır...

Belə ki, bu tələbələr hələ orta məktəbin axıncı siniflərində oxuduqları vaxtlardan yalnız doğrunu söyləyən, haqqı, haqqı yazan jurnalist olmağı qarşılarına məqsəd qo-

si qurmasından belə bəhs edir: "Bu səs-küyə tezliklə başqa tələbələr də axışıb gəldilər. Yarım saat ərzində yeməkhana kiçik konsert salonuna çevrildi. Oğlanlar bir tərəfdə, qızlar da o biri tərəfdə çiyin-çiyinə söykənib Səftər Sinədəftərə qulaq asır, hərdən-hərdən əl çalıb alqışlayırdılar. Arada Səftər Sinədəftərə qoşulub oxuyanlar ona dəstək verənlər də az olmurdu. Hətta meydana çıxıb rəqs yarışına başlayanlar da

**Bu il 95 yaşını tamam olmuş
Vidadi Babanlı "Sabaha ismaric"
romanı haqqında təəssüratların**

tapılırdı. Sinədəftər tamam heydən düşüb çal-çağır bitəndə bilik-savad, düşüncə sinəsinə keçib alırdılar. Dünyada

özüdür. Belə ki, keçən əsrin 85-ci illərindən azadlıq uğrunda mübarizə aparan gənc və yaşlı ziyalı nəslə bəllidir ki, o illərdə Vidadi Babanlı qələmindən çıxan sənət əsərlərinin (şeyrlərinin, hekayələrinin, publisist məqalələrinin və digərlərinin) əsas qayəsi oxucularını azadlıq uğrunda mübarizəyə, Vətənin qorumağa və haqqa, ədalətə arxa duran qüdrətli dövlət qurmağa səsləmək olub. Bütün bu ulvi, necib niyyətlər, yüksək ideyalar da ümumiləşmiş şəkildə Vidadi Babanlı "Sabaha is-

yublar. Bu tələbələr həm bir parta arxasında əyləşiblər, həm də xasiyyətlərinə uyğun təxəllüslər götürüblər. Bu "üçlük" əvvəlcə fakültənin divar qəzetində, sonra min sayla yayımlanan universitet (qəzetinin) nəşrində, daha sonra mərkəzi qəzetlərdə məqalələrlə çıxış ediblər. Elə buna görə də bu istedadlı gənc jurnalistlər az bir müddətdə universitetdə müəllim və tələbələr arasında barmaqla göstərilib, hörmətlə qarşılanıblar. Necə dəyərlər böyük yığıncaqlara, bayram şənliklərinə dəvət alıblar.

Bu "üçlüyün" cərgəsinə hərdən kitabxanaçılıq fakültəsinin tələbəsi, şairlik həvəsinə düşən gözəl saz çalan, şeyrləri qəzetlərdə dərc olunan Səftər Sinədəftər də qoşulur. Müəllif "üçlüklə" birlikdə Səftər Sinədəftərin həm hərdən-hərdən yollandığı dəniz kənarı parkda yorulunca gəzdiklərini, dizlərinə qara su enəndən sonra dəniz kənarındaki səliqə-səhmanlı çayxanada mürəbbəli çay içməsi, məzəli söhbətləriylə, şux zərəfatlarıylə həm özlərini, həm də ətrafdakıları əyləndirməsindən, həm də hər həftənin bazar günləri axşam üstü qaldıqları yataqxananın birinci mərtəbəsində yerləşən yeməkhana cəmləşib yeyib içəndən sonra saz-söz meclisi

baş verən hadisələr, siyasi-ictimai məsələlər barədə fikir söyləyir, müzakirə aparırdılar. Müzakirəyə Bilal Buynuzlu rəhbərlik edirdi. Hətəm Həcət yerli-yersiz müzakirələrlə aranı qatışdırırdı. Həmid Həlim fağurhal qımışa-qımışa gah ona, gah da buna tərəf dururdu. Sona yaxın tələbə giley-güzarları, bəzi müəllimlərdən inciklik, yüngül deyinmələr də hərdən-hərdən özünə yol tapırdı.

"Üçlük" o giley-güzarları, deyinmələri inamlı təsəlli-təsəkinliklə həzmə verməyi bacarırdı. Sonra müəllif o üç yoldaşın və bütün tələbələrin hədsiz sevilən, pərəstiş etdiyi əsərin qəhrəmanı müəllim Əziz Əzimzadə haqqında danışır, ona həminin ətiram göstərməsindən, kim çətinliyə düşərsə köməyə, məsləhətə onun yanına üz tutmasından danışır. Onunla gəncliyindən, olmanın əzab-əziyyətlərə məruz qalmasından söhbət açır. Oxucuların diqqətinə çatdırır ki, Əziz Əzimlinin biş yeri tərləməmiş başı bəlalər çəkib. O, uzaq Sibrin ən ağır həyat şəraitli, çox sərt qışlı, ilik donduran kəskin ucqar məkanında həbsxana zillətləri görmüşdür. Bunun da səbəbi körpəlikdən Vətən sevgisi ilə böyüməsi, ədəbiyyat müəllimi olan atasının milli adət-ənənələrə bağlı ziyalı olmasıdır.

